

DOKTORSKI RADOVI ODBRANJENI NA EKONOMSKOM FAKULTETU U BEOGRADU

U ovoj rubrici, u cilju informisanja naučne i stručne javnosti, predstavljamo nedavno odbranjene doktorske radove na Ekonomskom fakultetu u Beogradu, kroz prikaze zasnovane na referatima stručnih komisija za ocenu i odbranu rada.

Ivana Prica

KVANTITATIVNE METODE ANALIZE U SEKTORU FINANSIJSKIH USLUGA

Članovi stručne komisije za ocenu i odbranu rada: Marko Backović (mentor), Jurij Bajec, Srđan Bogosavljević

Datum odbrane: 31.01.2007. godine

U svetlu globalnog rasta značaja sektora usluga, specifična priroda usluga, posebno posmatrano sa stanovišta ograničenih mogućnosti njihovog kvantifikovanja i statističkog obuhvata, predstavlja veliki izazov za savremenu ekonomsku misao. Predmet istraživanja disertacije je upravo razmatranje ovih kvantitativnih metoda, čiji se dalji razvoj i šira primena mogu očekivati u skoroj budućnosti. Sektor usluga, a samim tim i kvantitativno-metodološki pristup njegovoj analizi, nisu do sada bili predmet stručne analize u našoj zemlji. Stoga nalazimo da je ovaj rad od izuzetnog značaja za razvoj ekonomske misli u Srbiji. Ovaj rad ima i izuzetno veliki praktični značaj budući da je sektor usluga prepoznat kao jedan od prioritarnih sektora razvoja srpske privrede. Mogućnosti kvantifikovanja efekata međunarodne integracije, što je predmet analize ove disertacije, stoga su od ključnog značaja za vođenje uspešne ekonomske politike.

S obzirom na to da je ovo jedna nova ekonomska disciplina (prvi radovi iz ove oblasti su objavljeni tek krajem 90-tih godina) u disertaciji se pored dosadašnjih rezultata analiziraju i ograničenja i mogućnosti njenog razvoja. Prepoznata, utvrđena? su dva pravca daljeg razvoja kvantifikacije sektora usluga: širenje statističkog obuhvata i razvoj alternativnih kvantitativnih metoda analize. Oba aspekta su obrađena u ovoj disertaciji. Prvi aspekt, statistička osnova, obrađen je

u skladu sa savremenim naučnim tendencijama, dok su ograničenja koja u tom smislu postoje u evropskim zemljama u tranziciji razmatrana kroz komparativnu analizu postojećih međunarodno uporedivih podataka.

Drugi aspekt, alternativne metode analize, predmet je analize kao i empirijskog istraživanja u ostalim delovima rada. Nemogućnost primene postojećih analitičkih metoda na sektor usluga je uslovio formulisanje alternativnih metodoloških pristupa, koje na bolji način uvažavaju specifičnosti svojstvenih ovom sektoru. Ove alternativne kvantitativno analitičke metode su posmatrane sa stanovišta mogućnosti njihove primene na skup evropskih zemalja u tranziciji, uključivši i Srbiju i Crnu Goru. Izabrana je jedna od navedenih metoda i primenjena na sektor finansijskih usluga za ciljnu grupu zemalja.

Predmet ove empirijske analize je sektor finansijskih usluga u privredama u tranziciji. Imajući u vidu teorijski obrazložene specifičnosti sektora finansijskih usluga, definicije trgovine uslugama kao i međunarodne standarde u definisanju ograničenja trgovine uslugama, u disertaciji se obrazlaže da trgovina u sektoru usluga obuhvata širok spektar mera i ekonomski obuhvat aktivnosti na finansijskim tržištima. Stoga je primenjen metod kojim se meri stepen restriktivnosti trgovine u sektoru finansijskih usluga, u skladu sa definicijama koje su date Opštim sporazumom o trgovini uslugama u okviru Svetske trgovinske organizacije. Ovaj metod je primenjen na 17 zemalja u tranziciji Centralne, Istočne i Jugoistočne Evrope i Zajednice nezavisnih država. Isti metod je primenjen i na finansijski sektor Srbije, kao i Crne Gore, ali na osnovu regulatornog okvira koji je na snazi u ovim državama. Na taj način su dobijeni podaci koji se koriste za dalju uporednu analizu i iznošenje zaključaka koji se tiču vođenja ekonomske politike u svetlu procesa međunarodne integracije Srbije.

Zoran Popović

ANALIZA DINAMIČKIH MODELA OPŠTE EKONOMSKE RAVNOTEŽE

Članovi stručne komisije za ocenu i odbranu rada: Marko Backović (mentor),
Branislav Boričić, Milan Martić

Datum odbrane: 02.3.2007. godine

Osnovni cilj ove disertacije bio je razmatranje i dalja poboljšanja formalnih dinamičkih modela ekonomskog sistema koji se koriste za opisivanje realnih stanja ekonomskog sistema. Za tako formulisane modele razvijene su metode za efektivno određivanje ravnotežnih rešenja i njihovim korišćenjem realizovana je empirijska verifikacija i provera teorijskih postavki i zaključaka.

U ovom radu se pošlo od pretpostavke da se razmena roba ostvaruje kontinuirano, kroz niz vremenskih trenutaka i da postoji određeni stepen neizvesnosti u procesu tržišne razmene. Modeli koji su definisani u ovoj disertaciji predstavljaju modele sekvencijalne tržišne strukture koja se sastoji od spot tržišta roba za svaki vremenski trenutak i svako stanje prirode ekonomskog sistema, i od tržišta sredstava na kojima sredstva kao instrumenti pružaju potrošačima (agentima) mogućnost redistribuiranja dohotka kroz diferencirane vremenske trenutke i stanja prirode ekonomskog sistema. Uključivanje u modele opšte ekonomske ravnoteže sredstava kao instrumenata redistribucije dohotka omogućeno je da se u tako definisanim dinamičkim modelima opšte ekonomske ravnoteže sa tržištem sredstava izvrši analiza relativnog odnosa cena roba, kao i da se sprovede analiza dohodovnih transfera između vremenskih trenutaka i stanja prirode ekonomskog sistema.

Polazeći od pretpostavke da je tržišna struktura sredstava egzogeno zadata kategorija, kao i da je ekonomska realnost postojanje nepotpune tržišne strukture sredstava, istraživanja u ovom radu prevashodno su bila usmerena na ispitivanje postojanja rešenja opšte ekonomske ravnoteže u modelima sa nepotpunim tržištem sredstava, i na ispitivanje Paretoove optimalnosti definisanih matematičkih modela opšte ekonomske ravnoteže u uslovima nepotpunog tržišta sredstava.

Radovi iz oblasti opšte ekonomske ravnoteže, dokazu egzistencije ravnotežnog rešenja modela ravnoteže na tržištima sredstava pristupaju indirektno preko dokaza egzistencije ravnotežnog rešenja modela opšte ekonomske ravnoteže realnih tokova. Za razliku od indirektnog pristupa, u ovoj doktorskoj disertaciji primenjen je direktan pristup u dokazu egzistencije ravnotežnog rešenja modela ravnoteže na tržištima sredstava na otvorenom skupu normalizovanih cena u uslovima nepostojanja arbitraže na tržištima sredstava.

Postojanje nesavršenih tržišnih uslova u obliku nepotpunog tržišta sredstava uslovljava smanjenu mogućnost dohodovnih transfera kroz diferencirana stanja prirode ekonomskog sistema, što ima za posledicu da vektori granične korisnosti dohotka nisu proporcionalni, tako da ravnotežna alokacija potrošnje modela opšte ekonomske ravnoteže sa nepotpunim tržištem sredstava nije Paretoova op-

timalna alokacija. Redefinisanjem skupa ostvarivih alokacija potrošnje ostvareni su očekivani rezultati da su ravnotežne alokacije potrošnje ograničeno Paretoove optimalne alokacije. Pri tome, normalizovani portfolio gradijenti su proporcionalni i predstavljaju graničnu stopu supstitucije između ulaganja u sredstva i potrošnje.

Ova disertacija predstavlja originalno i samostalno naučno delo i daje dragoceni doprinos naučnoj oblasti analize dinamičkih modela opšte ekonomske ravnoteže. Na osnovu dobijenih rezultata, može se konstatovati da je za svaki ekonomski sistem koji teži Paretoovoj optimalnosti, neophodan razvoj tržišta sredstava i adekvatna redistribucija bogatstva potrošača.